

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ В ГАЛУЗІ ТРАНСПОРТУ

У статті розглядаються сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх викладачів практичного навчання в галузі транспорту в умовах модернізації освіти. Розкрито, що в умовах впровадження новітніх інформаційних технологій у навчанні ставляться нові вимоги до підготовки майбутніх викладачів-інженерів. Вказано вміння, які повинні характеризувати сучасного викладача практичного навчання в галузі транспорту.

Автор зазначає, що сучасному виробництву потрібен фахівець, який повинен глибоко усвідомлювати своє місце в перебудовних процесах, ґрунтовно володіти теоретичними знаннями, професійними вміннями і навичками, готовий до діяльності у складних умовах конкуренції, здатний до самонавчання, самопізнання та самовдосконалення.

Сучасний фахівець повинен удосконалювати свою педагогічну майстерність, яка є вищим рівнем педагогічної діяльності, що проявляється у творчості викладача, у постійному вдосконаленні мистецтва навчання, вихованні й розвитку людини. Педагогічна творчість розглядається як стан педагогічної діяльності, за якого відбувається створення принципово нового в змісті, організації навчального процесу, у вирішенні науково-практичних проблем.

Висвітлено, що підготовку майбутніх викладачів практичного навчання в галузі транспорту потрібно спрямовувати на таке оволодіння інформаційно-комунікаційними та інноваційними технологіями, щоб вони стали для них не лише засобом для унаочнення навчальної інформації, а життєвою необхідністю для професійного й особистісного розвитку та самовдосконалення.

Ключові слова: професійна підготовка, підготовка майбутнього викладача практичного навчання в галузі транспорту, інноваційні технології.

In the article, the modern requirements for the training of future teachers of practical training in the transportation industry are considered in the context of modernization of education. It is disclosed that in the conditions of the introduction of the latest information technologies in the training new demands are made for the training of future engineering teachers. The skills, which should characterize the modern teacher of practical training in the transportation industry, are indicated.

The author points out that modern production requires a specialist who

must fully understand his place in the process of restoration, thoroughly master the theoretical knowledge, professional skills, must be ready to work in difficult conditions of competition, be capable of self-learning, self-knowledge, and self-improvement.

A modern specialist must improve his pedagogical skills, which is a higher level of pedagogical activity, manifested in the creative work of the teacher, in the continuous improvement of the art of teaching, education, and development of people. Pedagogical creativity is considered as a state of pedagogical activity, during which a fundamentally new is formed in content, the organization of educational process, in solving scientific and practical problems.

It is highlighted that the training of future teachers of practical training in the transportation industry should be directed to such mastering of information and communication and innovative technologies that they become for them not only a means for the presentation of educational information, but a vital necessity for professional and personal growth and self-improvement.

Key words: *professional training, training of future teachers of practical training in the transportation industry, innovative technologies.*

В останні десятиріччя перед вищою школою України стоїть завдання виховання професіоналів, які б могли у своїй майбутній професійній діяльності поєднувати глибокі фундаментальні теоретичні знання і практичну підготовку з постійно зростаючими вимогами інформаційного суспільства. Основні положення щодо національної освіти і ролі педагогічних кадрів знайшли відображення у законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття). В усіх країнах світу реформування систем професійної підготовки здійснюється з урахуванням професійної компетентності випускників. Підготовка майбутніх спеціалістів, зорієнтованих на розвиток рівня їх готовності до професійної діяльності, є головним напрямком в удосконаленні їх кваліфікації [3].

Наказом Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2013 р. № 1176 було затверджено галузеву Концепцію розвитку неперервної педагогічної освіти. У преамбулі документу зазначається, що постійне вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників зумовлене зміною ролі людини у сучасному світі, баченням ідеалу освіченості людини та висуванням нових вимог до якості людського капіталу відповідно до культурно-духовних, суспільно-економічних і технологічних трансформацій, а також чисельних викликів глобального, європейського, національного, регіонального та місцевого рівнів. Також наголошується, що педагогічна освіта є базовою для будь-якого фахівця, причетного до навчання, виховання, розвитку та соціалізації людини. Рівень педагогічної освіти визначає ефективність у вирішенні професійних завдань вихователя, вчителя, викладача вищого

навчального закладу і системи освіти дорослих.

Реформування освіти України природно поширюється і на педагогічну освіту. Вводяться нові системи оцінювання навчальних досягнень студентів та система кредитів. Запроваджується ступенева підготовка спеціалістів, вводиться нова система кваліфікацій з метою наступного переходу до двоступеневої системи «бакалавр – магістр». Пропагуються ідеї демократизації, європейського співтовариства, навчання протягом життя, мобільності студентів і викладачів, компетентнісного підходу.

На сьогодні вимоги до професійної підготовки майбутніх викладачів практичного навчання в галузі транспорту змінюються. Підготовка здійснюється на засадах нових педагогічних технологій.

Мета статті – розкрити сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх викладачів практичного навчання в галузі транспорту.

Модернізація української освіти і її входження у загальноєвропейський освітній простір висувають нові вимоги до професійної підготовки майбутніх викладачів практичного навчання в галузі транспорту.

Як зазначає відомий науковець І. Зязюн, сучасний педагог повинен виконувати «не роль «фільтра» для пропускання через себе навчальної інформації», а бути «помічником у роботі студента, перебираючи на себе роль одного з джерел інформації»; «в ідеалі педагог стає організатором самостійного навчального пізнання студентів, не головною діючою особою в групі студентів, а режисером їхньої взаємодії з навчальним матеріалом, один з одним і з викладачем» [1]. На думку науковця, викладач «завжди уособлював у собі мудрість суспільної свідомості і мав непересічний вплив на все суспільство. Він завжди був громадянином і професіоналом, він завжди був наставником, поводитирем у майбутнє. Він не може бути поза політикою, але, володіючи особливим суспільним статусом, йому слід дотримуватися золотого світового правила демократії. У виборі громадянських і професійних орієнтирів йому допоможуть вищі національно-державні інтереси, смисл і природа освіти, її соціальне призначення». Інший дослідник Хомич Л. наголошує, що на сучасному етапі динамічного розвитку суспільства ставляться принципово нові вимоги до педагогічних працівників, а вищій школі потрібно відмовитися від набутих стереотипів у підготовці майбутніх викладачів практичного навчання в галузі транспорту і так організувати навчальний процес, щоб студенти пройшли всі стадії професійного становлення, які б забезпечували формування в них цілісного досвіду самостійної діяльності [4]. Ковальчук В. вважає, що сучасний викладач передусім «має бути висококваліфікованим і далекоглядним професіоналом, свідомим та відданим патріотом України, тонким психологом, який володіє інформаційними та педагогічними технологіями» [2].

Формування особистості майбутнього викладача практичного навчання в галузі транспорту відбувається у процесі навчання, яке є невід'ємним складником його професійно-педагогічної підготовки. Одним із

пріоритетів навчання є прищеплення інтересу в студентів до обраної професії, розвиток умінь та навичок самостійної роботи, прагнення до творчого пошуку, оволодіння рефлексією власної діяльності тощо.

Як свідчить аналіз педагогічної літератури та наукових матеріалів, підготовка майбутнього викладача практичного навчання в галузі транспорту до професійної діяльності набуває статусу надзвичайно актуальної проблеми. Сучасному виробництву потрібен фахівець, який повинен глибоко усвідомлювати своє місце в перебудовних процесах, ґрунтовно володіти теоретичними знаннями, професійними вміннями і навичками, готовий до діяльності у складних умовах конкуренції, здатний до самонавчання, самопізнання, самовдосконалення. Різні аспекти формування особистості педагога та питання вдосконалення підготовки фахівців у вищих педагогічних закладах висвітлено у дослідженнях О. Абдуліної, Л. Кондрашової, Н. Кузьміної, В. Кузя, О. Мороза, Н. Половникової, В. Семиченко, В. Сластьоніна, Г. Троцько, Н. Хміль, О. Щербакова тощо.

На сучасному етапі формування єдиного європейського простору найголовнішими ознаками професійної підготовки майбутнього викладача практичного навчання в галузі транспорту має бути сконцентрованість навколо ідей демократії та інноваційного навчання [2].

Підготовка сучасного педагога повинна відповідати вимогам, що ставляться до інноваційної діяльності, потрібне моделювання структури такої діяльності майбутнього викладача практичного навчання в галузі транспорту, яка формує готовність до сприйняття, розроблення або використання новітніх освітніх програм, технологій та не впливає на його професійну позицію. Як би не змінювався час, ціннісні установки і віяння, педагог-майстер буде затребуваний завжди. У сучасних умовах усе більше з'являється вчителів-майстрів своєї справи. Це фахівці вищої кваліфікації, високої культури, розробники авторських програм, які володіють альтернативними педагогічними технологіями, індивідуальним стилем роботи, найповніше реалізують свій творчий потенціал, досягають високих результатів у навчанні і вихованні, розвитку підростаючих поколінь.

Сучасний фахівець повинен підвищувати свою педагогічну майстерність, яка є вищим рівнем педагогічної діяльності, що виявляється у творчості викладача, у постійному вдосконаленні мистецтва навчання, вихованні й розвитку людини. Педагогічна творчість розглядається як стан педагогічної діяльності, за якого відбувається створення принципово нового в змісті, організації навчально-виховного процесу, у вирішенні науково-практичних проблем.

Педагогічна діяльність сучасного педагога – це прояв постійної різнобічної творчості. Вона передбачає наявність у педагога сукупності творчих здібностей, якостей, дослідницьких умінь, серед яких важливе місце посідають ініціативність і активність, глибока увага і спостережливість, мистецтво нестандартно мислити, багата уява та інтуїція,

дослідницький підхід до аналізу навчально-виховних ситуацій, розв'язання педагогічних завдань, самостійність думок і висновків.

Аналізуючи праці вчених, І. Глазкова виділяє три складові професійної підготовки:

- 1) психолого-педагогічна підготовка (Н. Кузьміна, О. Піскунов); взаємозв'язок теоретичної підготовки та педагогічної практики (О. Абдулліна, Л. Кондрашова), професійна освіта (В. Сластьонін, Н. Хмель);
- 2) спільна діяльність професорсько-викладацького складу зі студентами (М. Кобзєв, В. Страхів);
- 3) професійно корисні види діяльності (С. Вершловський, Л. Лєсохіна).

Хомич Л. наголошує, що на сучасному етапі динамічного розвитку суспільства ставляться принципово нові вимоги до педагогічних працівників, а вищій школі потрібно відмовитися від набутих стереотипів у підготовці майбутніх спеціалістів і так організувати навчально-виховний процес, щоб студенти пройшли всі стадії професійного становлення, які б забезпечували формування в них цілісного досвіду самостійної діяльності [4].

Ковальчук В. вважає, що сучасний викладач передусім «має бути висококваліфікований і далекоглядний професіонал, свідомий та відданий патріот України, тонкий психолог, котрий володіє інформаційними та педагогічними технологіями [2]».

Шестакова Т., в свою чергу, зауважує, що «сучасні гуманістичні пріоритети вищої педагогічної освіти вимагають розвитку суб'єктності майбутніх педагогів, їхньої самостійності, творчої активності, посилення відповідальності за власний професійний розвиток».

Одним із важливих вимірів професіоналізму є здатність до професійного розвитку.

Головне завдання професійно-педагогічної підготовки студентів – оволодіння певним обсягом теоретичних знань з дисциплін педагогічного циклу, а також практичними вміннями і навичками для роботи в школі, формування особистісних якостей, потрібних майбутньому фахівцю. Головною ланкою у змісті педагогічної освіти є теоретичний і практичний компоненти у підготовці майбутнього вчителя.

Професійно-педагогічна підготовка викладача повинна включати такі три компоненти:

- опанування теоретичних дисциплін педагогічного циклу;
- професійні курси;
- педагогічна практика у школі.

Метою педагогічної практики є підвищення рівня та якості підготовки викладача, яка дає майбутньому фахівцю дві можливості:

- адаптуватися до навчального середовища, в якому він займає активну позицію та у співпраці з учителями і учнями максимально

розкриє свої професійні здібності;

- створити умови переходу від навчально-пізнавальної до самостійної майбутньої професійної діяльності.

Принципом освіти викладача повинна бути багатогранність, широкий обсяг змісту навчання, пізнання і творення цінностей, а також володіння необхідними здібностями. Навчання і професійне вдосконалення повинні творити основу професійного розвитку викладача, а також сприяти оптимальному розвитку молоді та спрямуванню її розуміння проблем майбутнього.

Найважливішим завданням професійної підготовки студентів у закладі вищої освіти є формування достатнього рівня професійної компетенції майбутнього викладача.

Професійна компетенція – це сукупність теоретичних знань із педагогіки, психології, методики викладання предмета та вмінь їх практичного використання в роботі в загальноосвітньому навчальному закладі.

У підготовці педагога важливими є такі характеристики: професійна мотивація, фундаментальність, методологічна обґрунтованість, професійна направленість підготовки студентів, багатofункціональність, комплексність у змісті, організації, методиці та контролі, емоційна насиченість, активізація самостійної пошукової навчальної та науково-дослідної роботи студентів.

Наше суспільство зацікавлене у фахівцях, здатних самостійно діяти, приймати рішення, відповідати за їх реалізацію, адаптуватися до мінливих умов сьогодення. Педагогіка завжди прагнула відповідати вимогам прогресивного розвитку людини і суспільства [5]. Для поліпшення підготовки майбутніх викладачів практичного навчання в галузі транспорту у сучасній концепції педагогічної освіти розроблено нові підходи до системи професійного навчання.

У контексті наукової ідеї випереджальна професійна підготовка майбутніх викладачів практичного навчання в галузі транспорту спрямована на освоєння компетенцій, необхідних випускнику вузу для активної професійної діяльності як на найближчу, так і довгострокову перспективу. Випереджальна професійна підготовка педагога у вузі передбачає проектування і реалізацію педагогічного процесу з освоєння знань, навичок і умінь, компетенцій, ціннісних орієнтацій, норм поведінки і педагогічного спілкування, спрямованих на становлення студента як суб'єкта, відповідального за розвиток своїх професійно значущих якостей (активність, відповідальність, креативність, цілеспрямованість, рефлексивність тощо), розкриття внутрішніх ресурсів (духовне і фізичне здоров'я, стиль мислення, самооцінка, педагогічні здібності, емоційно-вольові властивості), необхідних йому для повноцінного виконання основних видів професійної діяльності (педагогічна, науково-дослідна, управлінська, проектна, методична, культурно-просвітницька), функцій (мотивування, цілепокладання,

інформування, прогнозування, прийняття рішень, організація, комунікація, контроль, корекція), ролей (вчитель, вихователь, керівник, тьютор, організатор, дослідник, експерт, методист, консультант, куратор, репетитор, педагог-психолог, соціальний педагог тощо), проявів рольових позицій (натхненник, майстер, фасилітатор, аналітик, діагност, ініціатор, стратег, порадник, психотерапевт, проектувальник, лідер, оратор, модератор).

На сьогодні проблема впровадження нових стандартів підготовки викладачів залишається гострою і відкритою. Підготовку майбутніх викладачів практичного навчання в галузі транспорту треба спрямовувати на таке оволодіння інформаційно-комунікаційними та інноваційними технологіями, щоб вони стали для них не лише засобом для унаочнення навчальної інформації, а життєвою необхідністю для професійного й особистісного росту та самовдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зязюн І. А. Концептуальні засади теорії освіти в Україні // Іван Андрійович Зязюн // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2000. – № 1. – С. 11–24.
2. Ковальчук В. Ю. Модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя : автореф. дис. д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. Ю. Ковальчук. – К., 2006. – 34 с.
3. Наказ МОНУ Про затвердження Концептуальних засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір № 998 від 31.12.2004 р.
4. Хомич Л. О. Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів : автореф. дис. д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. О. Хомич. – К., 1999. – 42 с.
5. Хуторской А. В. Современная дидактика : учебное пособие / А. В. Хуторской. – 2-е изд. – С. : Высш. шк., 2007. – 639 с.